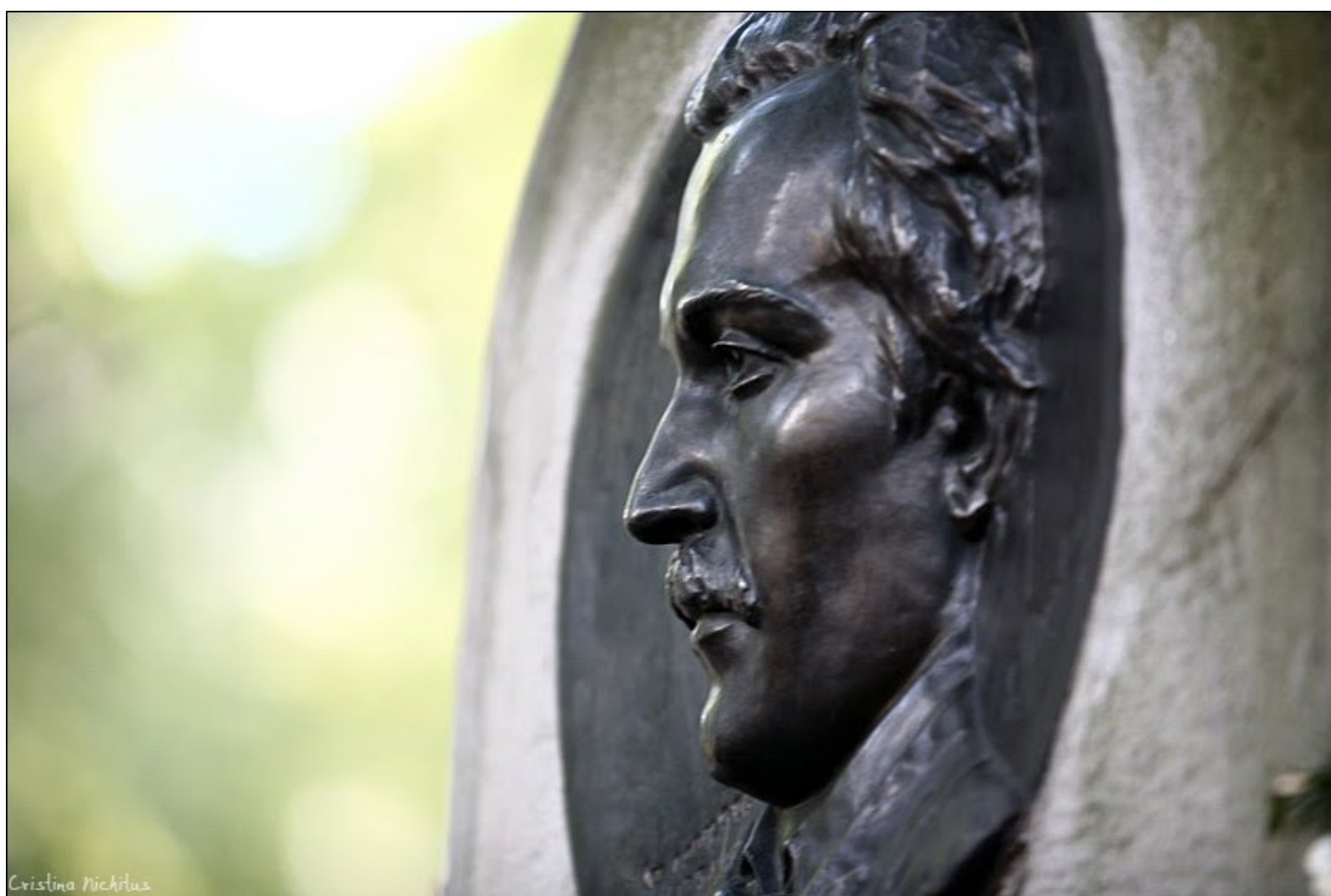

**130 de ani de la asasinarea
lui Eminescu. Iubirea de Neam
și Țară a Românuului Absolut.
Studiu de Aurel V. David.
EXCLUSIV MIHAI-EMINESCU.RO**

„Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc charte și resbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gând nu-i trece; iubesc acest popor, care nu servește decât de calici acelor ce se înalță la putere – popor nenorocit care geme sub măreția tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri.”

IUBIREA DE NEAM ȘI ȚARĂ –

VIRTUTE EMINESCIANĂ CU VALENȚE DE PERENITATE

„**Neam**” și „**țară**” sunt două noțiuni ancestrale, deci vechi de când e lumea, al căror sens și semnificație nu pot fi înțelese decât dacă se abordează într-o conexiune etno-spirituală și socială. Aceasta este imperios necesară pentru că de-a lungul istoriei au fost cazuri când neamuri slabe sau vitregite de soartă și-au pierdut vatra de viațuire sau părți din acesta, fiind înglobate prin violență extremă în imperii sau feude.

Neamul semnifică seminția (*sămânța*), spița, stirpea (*porodița*), viața oamenilor de același soi, deci *rude de sânge*, a căror identitate, definită prin naționalitate, este exprimată prin succesiune de generații în timp istoric și spațiu social prin *organizări sociale și politice* numite *familii*, *ginți* (triburi), *popoare și națiuni*. *Iubirea de neam* exprimă atașamentul sufletesc puternic pe care „*nativul*” îl datorează însușirilor genetice ale trupului exprimate prin părinți – mama și tata – și antecesori, respectiv bunici, străbunici, stră-străbunici după mamă și după tată), urcând prin succesiune de generații până acolo unde există memorie socială. Aceasta este de fapt, „*iubirea aproapelui*”, izvorâtă atât din legătura de sânge care curge prin venele „*nativului*”, cât și din *credița, mentalitatea și tradițiile* rezultate din definirea și asumarea spiritul neamului sub oblăduirea puterii Tatălui Ceresc. Însă, *iubirea aproapelui* nu poate fi înțeleasă decât în conexiune organică cu *iubirea de neam*, căci cine nu-și iubește neamul din care se trage nu poate iubi nici un alt neam din lumea aceasta.

Țara (sinonimă cu *patria*), reprezintă pământul (vatra) locuit statornic de un neam suveran,

organizat într-un stat cu fundament politico-juridic și administrativ etnospiritual, delimitat convențional prin hotare și identificat prin insemne, simboluri (steag, stemă, monedă), limbă oficială și atribute social-politice (suprafață, relief, bogății, populație) și etnospirituale (cultură, etnii, istorie, obiceiuri, religii, tradiții etc.). „**Țara**” începe cu locul natal, vatra maternă și străbună din care „*nativul*” se revendică, pe care le prețuiește și le iubește, le înnobilează și le apără. Continuă cu munții, dealurile, câmpiile și apele din zestrea sa geo-fizică și se împlinește prin puterea „*nativului*” de a-și clădi în libertate propriul destin. În esență „*țara*”, exprimă „*libertatea neamului*”, căci numai un neam care are țară este recunoscut, acceptat și respectat. Pe cale de consecință, *iubirea de țară* exprimă atașamentul sufletesc puternic față de vatra neamului, organizată într-un stat îndrituit să apere, să protejeze și să promoveze valorile, interesele și nevoile sociale ale neamului.

Iubirea de neam și țară este o virtute care se dobândește prin cunoaștere de sine, prin educație aleasă, prin efort îndelungat pentru semeni și cu multă răbdare și se cultivă temeinic și trainic pe tot parcursul vieții.

*

Pentru Mihai Eminescu expresiile „*neam*” și „*țară*” au avut o semnificație etnospirituală aparte, fiind încărcate cu aura sfințeniei. Pentru el, neamul din care se revendica era **neamul rumânesc** – neamul băștinaș în vatra **Daciei getice**, iar țara lui era **România** – care încorporea toată vatra pământeană unde se vorbea *românește*.

*

Opera poetică a lui Mihai Eminescu, precum și scrierile cu caracter politic și social arată că virtutea eminesciană a iubirii de neam și țară este expresia forței sale intelectuale, pe fundamentul căreia a urmărit cu abnegație, consecvență și credință idealul unității naționale. Aceasta încorporează următoarele fundamente etnospirituale:

- 1. respectul față de părinți și locul natal;**
- 2. credința și educația creștină;**
- 3. asumarea și apărarea identității neamului;**
- 4. croirea hărții mentale a vetrei neamului;**
- 5. reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”;**
- 6. apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale;**
- 7. așezarea istoriei neamului pe fundamentul adevărului;**
- 8. îngemănarea naționalismului, patriotismului și românismului;**
- 9. deșteptarea nației și apărarea trebuințelor nației;**
- 10. apărarea fraților aflați în sărăcie și sub stăpâniri străine;**
- 11. credința în făurirea statului național unitar român;**
- 12. spiritul de jertfă pentru neam și țară**

1. Respectul față de părinți și locul natal

Precum îndeobște se știe, străbunii lui **Mihai Eminescu** se trăgeau dintr-o familie de țărani români originară din inima Ardealului, numită „*Iminovici*”. Părinții săi au fost **Gheorghe** – fiul lui *Vasile Iminovici*, emigrat în Bucovina, ajuns cântăreț în străină în satul Călineștii lui Cuparencu – transcris în acte oficiale **Eminovici** și **Raluca Iurașcu** – descendentă dintr-o familie de români moldoveni cu veche atestare boierească.¹ Aceștia erau oameni credincioși și evlavioși, pentru care familia era o binecuvântare a iubirii lui Dumnezeu. Tatăl său era un om de modă veche, un „*munte de om*”, activ, înalt și voinic, autoritar, cu o minte sănătoasă și cu voința de avere clădită pe munca și priceperea sa. Mama sa era o femeie plină de bunătate, visătoare, de o hărnicie aparte și statornică în iubirea față familie și casa plină de copii.

Mihai Eminescu s-a născut în orașul Botoșani, dar copilăria a petrecut-o la țară, în satul apropiat **Ipotestii**, unde părinții au cumpărat o gospodărie cu moșia aferentă, pentru a asigura existența familiei. Copilăria lui a fost cea a unui copil crescut la țară, bucurându-se de libertatea de a hoinări prin natură și de a cutreiera împrejurimile satului.

Mihai Eminescu a avut bucuria de a face parte dintr-o familie înstărită, cu pretenții boierești, aparent lipsită de griji, bogată în copii, el fiind al șaptelea, dar și mâhnirea de a trăi multe clipe de tristețe, întrucât cu excepția fratelui său Matei (născut în anul 1856), ceilalți copii ai familiei *Eminovici* au avut un destin dramatic. Însă, alături de ceilalți frați ai săi a avut șansa de a ieși în fragedă copilărie din acel sat uitat de lume,

rămânând cu imaginea familiei, care l-a urmărit toată viața. Peste ani avea să-și aducă aminte cu nostalgie de oamenii locului, dar mai ales de natura bogată în plante și vietăți, pe care avea să le dăltuiască în versurile unor poezii precum „*Fiind băiet păduri cutreieram*” sau „*0, rămâi*”.

Mihai Eminescu a fost un copil căruia norocul i-a surâs, iar destinul i-a îndrumat gândul și fapta spre izvoarele de înțelepciune care l-au ridicat din „*talpa țării*” la înălțimea cerului înstelat. De la naștere, prin botez creștin a purtat numele „*Mihail Eminovici*”, iar de la vârsta de 16 ani, datorită minții scânteietoare a lui Iosif Vulcan, directorul revistei „*Familia*”, unde au fost publicate primele sale poezii, și-a asumat numele „***Eminescu***”.² El a plecat la studii în Cernăuții Bucovinei aflate sub stăpânirea habsburgilor cu numele „*Eminovici*” și s-a întors în țară, trecând prin Ardeal, cu numele „*Eminescu*”, pe care l-a adoptat cu nespusă bucurie de împlinire etnospirituală. El și-a confirmat și asumat originea românească și țărănească, astfel: „*Ne ținem grapă de părinți, ce neam de neamul lor au fost români*”, el însuși fiind „*însuși neam de țăran*” care „*a ținut coarnele plugului pe moșia părintească*”, întărind faptul că-i „*viță de țăran românesc, pe care nu-l faci străin nici în ruptul capului și pace bună*”.³

Mihai Eminescu și-a cinstit și respectat părinții, în deplină tradiție creștină, nutrind atât față de tatăl său, cât și față de mama sa, o iubire taincă, ascunsă-n adâncul sufletului, neexprimată public decât în momente extrem de grele.

Mihai Eminescu și-a iubit mama, despre care fratele său Matei avea să scrie că avea „*pretenții de*

nobleță” față de soțul ei, afirmând că străbunii ei, *Iurăsceștii*, „*au fost boieri de I-îia ordine*”. El a fost conștient că dânsa i-a deschis ochii spre lume, cu poveștile spuse în scurta copilărie petrecută la Ipotești și l-a învățat primele buchii ale cărții, transmitându-i dragostea de natură, de tradiții și de locul natal. Prietenul său Ioan Slavici a să consemneze în „*Amintiri*” că pe Mihai Eminescu l-a auzit vorbind „*cu înduioșare numai de mama lui*”.

Mama lui s-a stins din viață în 13 august 1876, fiind răpusă și de necazurile abătute asupra familiei. În noaptea de început a anului 1880, chipul mamei i-a apărut în fața ochilor săi triști, dându-i forța sufletească să scrie poezia: „**0, mamă...**”:

**„0, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu”.**

Prin surorile mamei sale, Fevronia, Sofia și Olimpiada, maici la mănăstirea Agafton din coasta Botoșanilor, el a intrat în universul etnospiritual al acestei mănăstiri, numită „*mănăstirea din codri*”, care a devenit a doua lui casă, dar mai ales scutul său de protecție pentru vremuri grele. Acolo, lângă biserica mare a compus „*Călin file din poveste*”, iar după ce a devenit poet cunoscut, maicile îi spuneau „*domnul Eminescu*”. Mai mult, prin frații mamei sale, Calinic și Ioachim (ori Iachint), arhimandritul, tunși într-un monahism, Mihai Eminescu a înțeles rațiunea socială a sihăstriilor care împodoveau codrii seculari ai Moldovei dinaintea creștinism, precum și rolul bisericii ortodoxe de „*maică a*

neamului românesc”.

Pe tatăl său, un om deștept și dârz, care, în lupta cu viața, a cunoscut victorii, dar și înfrângeri, l-a respectat ca pe un părinte, cu toate că acesta a încercat să-i impună calea de urmat în viață, care să-i aducă, potrivit mentalității vremii, chiverniseala unei vieți lipsite de grija zilei de mâine. Chiar și în clipe de mânie în suflet, exprimate în scrisori către tatăl său, el se adresa acestuia cu expresia „*Iubite tată*”. Afecțiunea între tată și fiu a fost reciprocă, tatăl făcându-i parte dreaptă din averea moștenită de la părinți, încă din timpul vieții.⁴ Mihai a suferit în tăcere când tatăl său, nereușind să țină pasul cu timpul și cu cheltuielile uriașe pentru școlarizarea băieților, dar și cu zestra fetelor ajunsese falit. Destinul acestui om, care a murit în 9 ianuarie 1884, după ce și-a văzut ca într-un blestem familia dispărută sau bolnavă a produs o gaură neagră în sufletul lui.

Familia ***Eminovici*** a trăit în ***satul Ipotești***, un sat modest în toate, așezat într-o vale închisă de dealuri odată împădurite, înconjurată de țărani care își câștigau existența prin munca cu palmele ca plugari, pădurari, morari, ciobani sau văcari. Gospodăria familiei, vatra satului și împrejurimile acestuia au constituit terenul de joacă al copiilor familiei *Eminovici*, copilul Mihai având ca tovarăș de năzbâții îndeosebi pe Ilie, fratele său cu trei ani mai mare, dar la fel de neastâmpărat ca el.

În mintea lui a rămas întipărită imaginea casei reconstruite din temelii de părinții săi, o casă cu pridvor larg cu trepte, odăi cu privire de jur împrejur, șoproane, hambare, livadă și tei imenși în curte. Prin mintea lui au trecut mulți ani după ce a

plecat din sat chipurile fraților săi mai mari, care umblau călare pe moșie, în vreme ce el se cufunda în boredeiele vecinilor ori la stână sau cutreiera pădurile cu o carte într-o mână, doi-trei covrigi în celaltă mână și dormea pe malul apelor. După ani de depărtare de satul copilăriei sale, el avea să rememoreze cu duioșie, în poezia „Din străinătate”, scrisă în anul 1865 și tipărită în 1866, orizontul fermecat al copilăriei:

„Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară,

Scăldată în cristalul pârâului de-argint,

Să văd ce eu atâta iubeam odinioară

A codrului tenebră, poetic labirint....

Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare

Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut

Ce auzi odată copila-mi murmurare

Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-au văzut“.

Acolo el vedea veselie, oamenii fiind cuprinși de încântările și plăcerile vieții. Însă, undeva în depărtare, în străinătate, se afla un om „nemângâiat”, întrupat în propriul său chip, care se descrie pe sine astfel:

„Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă /

L`a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i râzători“.

Mihai Eminescu a transmis peste veacuri mesajul potrivit căruia dorul de vatra natală devine cu atât mai intens cu cât depărtarea de aceasta este mai mare, iar timpul își lasă amprenta materială, apăsând din greu pe sufletul celui înstrăinat.

2. Credința și educația creștină

Mihai Eminescu are o dimensiune creștină, afirmată din copilărie atât în cuget, cât și în faptă. El s-a născut în mediu spiritual creștin, întruchipat de Tatăl Ceresc, Fecioara Maria și Iisus Christos, a fost botezat în religia creștină, educat în spirit creștin și s-a format în atmosfera spirituală a ortodoxiei tradiționale. Creștinismul său a fost susținut de înțelepciunea străveche a neamului, precum și de unele sisteme filosofice cu valențe universale pe care le-a admirat, extrăgând din seva lor ceea ce era de folos spiritualității neamului său. El a primit de la părinți o educație religioasă în timpul copilăriei, a cunoscut textul sfânt al Bibliei, cartea de căpătâi a creștinătății, fiind cititor consecvent al vechilor manuscrise bisericești, pline de înțelepciune.⁵

În mediul spiritual al mănăstirilor, bisericilor și schiturilor Moldovei de Sus, el al a înțeles că „*Dumnezeul geniului*” l-a sorbit din popor „*cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar*”, conferindu-i harul îmbogățirii minții și sufletului cu învățăturile creștine și respectului față de semeni, precum față de propria sa ființă.

Crezul său etnospiritual a fost exprimat astfel: „*noi, românii, formăm o biserică națională, și ca societate religioasă, ca Biserica Ortodoxă română, suntem un cor matur și compact pentru a ne împotrivi la orice tendințe care ar jigni libertatea conștiinței și cultura noastră națională*”.⁶ El a găsit în universul creștin un filon de aur pentru opera sa poetică, iar sensibilitatea creștină și-a relevat valențele în poezii, precum „*Dumnezeu și om*”, „*Rugăciune*”, „*Răesai asupra mea*”, „*Învierea*”,

„Colinde, colinde”. El a simțit nevoia de a relua și imaginea superbă a Nașterii Domnului, precum și de a scrie, ca o invocare colectivă, o *„Rugăciune”* către *Maica Domnului*, pe care o numea *„Regină peste îngeri”*, *„Lumină lină”*, *„Maică Sfântă”*, *„Pururi Fecioară”*.

Potrivit crezului său, biserica ortodoxă și limba română au constituit temelia supraviețuirii neamului românesc în vatra sa străveche: *„Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea printre poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanei de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualurile ei poate fi cosmopolit, socialist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e”*.⁷ El a numit biserica *„maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului”*.⁸ Poeziile-rugăciuni constituie imnuri sublime, care vibrează de sfințenie și tulburătoare pioșenie în fața Tatălui Ceresc și a icoanei Fecioarei Maria, ocrotitoarea românilor năpăstuiți:

„Crăiasă alegându-te,/

Îngenunchem rugându-te/

Înalță-ne, ne mântuie/

Din valul ce ne bântuie./

Fii scut de întărire/

Și zid de mântuire./

Privirea-ți adorată/

Asupră-ne coboară,/

O, Maică Preacurată/

Și pururea fecioară,/

Marie!”.

Mihai Eminescu a fost convins de rolul de neprețuit al bisericii ortodoxe în păstrarea și apărarea unității de limbă, de rânduielei juridice și de viață familială, rostuite în jurul unității de credință a românilor din spațiul vechii Dacii. El a reamintit semenilor săi că încă în secolul XVII, cronicarul Miron Costin, a descris „*curățenia și frumusețea limbei vorbite în Maramureș și viața neatârnată a românilor de acolo*”, a adus în lumină „*legenda fondării Moldovei și Țării Românești*”, constatând „*identitatea de origine și limbă a poporului*”. Mai mult, „*cărțile bisericești, tipărite în Ardeal, în Moldova, în Țara Românească*”, au oprit „*procesul de diversificare și de dialectizare a graiului viu*”, care a primit, prin cărți, „*o normă unitară în rostire și în scriere*”.⁹

Mihai Eminescu și **Ioan Slavici** au fost românii care în anul 1877 au născut ideea ridicării la București a unei catedrale naționale. „*Când a sosit la București vestea că curcanii noștri au cucerit reduta Grivița – avea să relateze Ioan Slavici – Eminescu și eu am chibzuit să publicăm în Timpul un articol în care arătam că Ștefan cel Mare de fiecare victorie pe câmpul de război zidia’ntru mărirea lui Dumnezeu câte o mănăstire și stăruiam ca românii din zilele noastre să ridice și ei o catedrală la*

București, unde nu e nici o biserică mai încăpătoare în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc”.¹⁰

Mihai Eminescu și-a avertizat semenii asupra consecințelor pierderii credinței neamului, însoțită de „necredința în ordinea divină”,¹¹ asupra identității și unității neamului în vatra sa etnospirituală. El a deplâns faptul că, deși „aproape de două mii de ani ni se predică să ne iubim, noi ne sfâșiem” și că „în loc de a urma prescripțiunile unei morale aproape tot atât de vechi ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijabilă nu-l urmează deloc; ci întemeiată pe bunătatea lui, s-așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare”.¹²

Mihai Eminescu a considerat cu deplin temei că și în vremea sa elementul creștin, identificat în „bunul român” constituia factorul unificator de neam și țară, iar apărarea acestuia trebuia să devină o datorie de credință a fiecărui român nativ.

3. Asumarea și apărarea identității neamului

Pentru **Mihai Eminescu**, trei cuvinte îngemănate, respectiv *nație / națiune / naționalitate*, aveau măreția unei expresii sfinte. Acestora le-a asociat noțiunea „popor”, creatorul de valori sociale. El s-a avântat cu vigoare în dezbaterile din vremea sa privind originea, numele și soarta neamului și a țării.

S-a aplecat cu pioșenie spre rădăcinile neamului, i-a descoperit și iubit pe **DACI**, pe care i-a considerat străbuni ai românilor, privindu-i cu romantică dragoste, nostalgie și respect.

Civilizația dacilor a reprezentat pentru el un timp eroic, depănat într-un spațiu edenic aflat sub tutela zeului **Zamolxe**, egalul zeului nordic **Odin**.

Mihai Eminescu a fost primul român care a pus față-n față imaginea **Romei** și a **Daciei**: Roma era o civilizație coruptă, perimată și sortită pieirii, iar **Dacia**, purificată prin jertfă de sânge, avea un viitor prefigurată în versurile pline de semnificație ale poeziei „Ce-ți doresc eu ție dulce Românie”. Despre daci, el a lăsat următoarea însemnare, care a traversat neatinsă secolele: „Era un popor brav acela care a impus tribut superbeii împărătese de marmură a lumii – Roma. Era un popor nobil acela a cărui cădere te împle de lacrimi, iar nu de disperare, iar a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie și libertate, a fi descendentul unui asemenea popor n-a fost și nu va fi rușine niciodată”.¹³

Potrivit gândirii sale, singurul fapt peren al istoriei neamului era **moștenirea dacică**, extinsă până în vremea „descălecatelor”, iar mai apoi deslușită în legende populare. De aceea, el s-a încumetat să scrie o epopee lirică a civilizației dacice, care cuprindea istoria de la mitul creației și până în vremea marilor voievozi români.

Mihai Eminescu s-a considerat român, care simțea în el *dacul*, iar atributul „*moldovean*” era perceput doar ca o expresie geografică a unei părți din vatra neamului, numită Moldova. Pentru el, **România** era patria tuturor românilor de la „*Nistru până la Tisa*”, adică a tuturor celor care vorbeau aceeași limbă maternă. El i-a considerat *români* pe băștinașii care trăiau și vorbeau românește în Moldova, Ardeal și Valahia, iar ardelenii,

moldovenii și muntenii formau corpul etnospiritual al aceleiași națiuni, *națiunea română*. Crezul său etnospiritual a fost magistral exprimat în poezia „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*”, scrisă în plină adolescență, publicată în revista „*Familia*” din Oradea, în 2 aprilie 1867.

Mihai Eminescu și-a caracterizat neamul ca optimist, moștenire din strămoși, afirmând că „*În firea mea a mai rămas un grăunte de optimism, desigur moștenit de la strămoși...optimism însuflețit de paginile mărețe scrise cu sângele său de nobil popor românesc, mă îndeamnă să urc calvarul vieții mai ușor*”.¹⁴ El și-a afirmat cu curaj naționalitatea și apartenența la nația rumânească, scriind că „*Naționalitatea trebuie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura. Ceea ce se simte și respectă adânc, se pronunță arareori!...Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidoctii și superficialitățile sale*”.¹⁵

El a iubit *poporul român*, creatorul de valori sociale, făuritorul de țară și de stat național, cu ajutorul căruia neamul românesc și-a apărat și promovat valorile sociale. Puțini români din vremea sa i-au adus poporului un asemenea omagiu emoționant: „*De când este suflet de român pe fața pământului – afirma el -, românul a fost mândru de a fi român, și chiar atunci, când lumea îl privea cu dispreț, el își cânta doina și privea mândru împrejurul său*”,¹⁶ subliniind ideea că determinantă pentru conștiința națională este „*mărimea morală și sufletească a unui popor*”.

În opera lui poetică sufletul poporului freamătă de adânc simțământ pentru frumusețile naturii, prietenul poporului e codru, e calul frumos, e turma

de oi. El a cântat epocile de bărbăție ale străbunilor, descriind astfel poporul românesc:

„Popor de fală /

Cap de geniu, piept de foc /

Cu gândirea de proroc /

Dar cu inima regală /

Și cu flamuri cu noroc.”

Mihai Eminescu a făcut distincție între popor și conducători, afirmând: „Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc charte și resbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gând nu-i trece; iubesc acest popor, care nu servește decât de calici acelor ce se înalță la putere – popor nenorocit care geme sub măreția tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri”.¹⁷ Potrivit percepției sale, această stare era în primul rând consecința dezbinării norodului („poporul românesc”), de către pătura superpusă, compusă în primul rând din cei îmbogățiți corupție și fraudă, în cărdășie cu străinii infiltrați în conducerea țării și ruperea statului român în două părți ostile, respectiv țara legală și țara reală. „Dacă fii tăi ar fi fost uniți totdeauna – scria cu durere **Mihai Eminescu** -, atunci și pământul tău strămoșesc rămânea unul și nedespărțit. Dar veacuri de dezbinare neîntreruptă te-au dus la slăbiciune, te-au dus să-ți vezi rușinea cu ochii! Nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășești-ți sufletul tău cu reamintirea trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceluiași pământ, cari oricât de

deosebiți ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleeași nume sunt".¹⁸

Mihai Eminescu a fost convins că pentru a-ți iubi „nația”, „nu este nevoie de manifestații de uliță și nici de fraze”, „nația” trebuind să fie iubită „așa cum e și cum ne-a lăsat-o Dumnezeu”, întrucât „Nu cu fraze și cu măguliri, nu cu garde naționale de florile-mărului se iubește și se crește nația adevărată”. El a afirmat că-și iubea nația „așa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre”, avertizându-și semenii că a pronunța cuvântul națiune fără rost, numai pe vârful buzelor, însemna a face doar paradă de „naționalism”. Potrivit gândirii sale, cine are dragoste de națiune, nu-i cere acesteia nimic, dar îi dă totul: nu-i cere nici chiar încredere, nici chiar iubire, afirmând răspicat: „o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea, înnădită azi la lucruri străine și la oameni străini”. El a atras atenția că „Elemente străine, îmbătrânite și sterpe, s-au amestecat în poporul nostru și joacă comedia patriotismului și a naționalismului. Neavând tradiții, patrie hotărâtă ori naționalitate hotărâtă, au pus totuși, mâna pe statul român. Conștiința că ele sunt deosebite de neamul românesc nu le-a dispărut încă – ele se privesc ca o oaste biruitoare într-o țară vrăjmașă”.¹⁹ În cunoștință de cauză și cu deplină responsabilitate, el afirma că „nu-i de mirare” că întreaga dezvoltare mai nouă a țării a avut în vedere realizarea unei serii de „idei liberale și egalitare cosmopolite” și nu „conservarea naționalității”.

Mihai Eminescu a reamintit semenilor săi că „țara”

este rodul a zeci de generații și aparține altor zeci de generații care vor veni. Deci, țara trebuie apărată ca bun al întregului neam și ferită de primejdiile care o pândesc în cruciș și-n curmeziș.

4. Croirea hărții mentale a vetrei neamului:

Mihai Eminescu a considerat că între neamul românesc și statul făurit de acesta există o relație organică, întrucât românii n-au constituit imperii, ci state care au avut ca fundament substratul etnic. De la facerea lumii lor, românii n-au acaparat teritorii străine, ci s-au luptat cu imperii sau hoarde migratoare care au ocupat părți din vatra neamului, purtând războaie de apărare și de supraviețuire.

Pentru **Mihai Eminescu**, „*România*”, adică țara *românilor*”,²⁰ era construită în vatra neamului, rămânând pe dinafară, sub dominații străine bucăți mari din această vatră. El a considerat că țara românească era peste tot unde se vorbea românește, susținând cu tărie: „*Noi, românii, nu voim să trăim într-un stat unde patria să fie deasupra naționalității. Amândouă nu sunt decât două cuvinte pentru aceeași noțiune. Iubirea de patrie e una cu iubirea naționalității. Singura rațiune de a fi a acestui stat pentru noi este naționalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de a fi românesc, atunci o spunem drept că ne e cumplit de indiferentă soarta pământului lui*”.²¹

Mihai Eminescu a analizat riguros starea vetrei neamului, atrăgând atenția că marginile vetrei neamului dintre Dunăre, Nistru și Tisa erau rupte în bucăți de către marile imperii vecine, iar înăuntrul vetrei pătrunsese pe tăcute o anume „*străinătate*”

care rodea la temelia unității neamului. Această stare a fost redată în chip magistral în poezia „Doina”, cântecul de jale al unui neam care-și alină durerea provocată de secole de dominații străine:

„De la Nistru pân’ la Tissa/

Tot Românul plânsu-mi-s-a/

Că nu mai poate străbate/

De-atâta străinătate”.

Studiind cu rigoare starea neamului, a ajuns la concluzia că „Nu există un stat în Europa orientală, nu există o țară de la Adriatică la Marea Neagră care să nu cuprindă bucăți din naționalitatea noastră, începând de la ciobanii din Istria, de la morlaccii din Bosnia și Erțegovina, găsim pas cu pas fragmentele acestei mari unități etnice în munții Albaniei, în Macedonia și Tesalia, în Pind, ca și în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia până sub zidurile Atenei, apoi, de dincolo de Tisa începând, în toată regiunea Daciei Traiane până dincolo de Nistru, până aproape de Odesa și Kiev”.²²

Concluzia la care a ajuns era sumbră: „Din marea unitate etnică a tracilor romanizați care ocupa în veacul de mijloc aproape întreg teritoriul Peninsulei Balcanice, începând de sub zidurile Constantinopolei, a Atenei și Triestului și ajungând până la Nistru spre miazănoapte și răsărit, până-n șesurile Tisei spre apus, n-a mai rămas decât mâna aceasta de popor românesc liber dintre Prut, Dunăre și Carpați, și pentru posesiunea acestui petec se vor arunca sorții ca asupra cămășii lui Crist, de această dată nu în străinătate, ci în chiar Camerele României”.

Cu toate acestea, bucuria de-a exista un stat românesc, „**ROMÂNIA**”, fondat de români în folosul neamului românesc chiar numai pe o parte a vetrei neamului a fost exprimată public, fără reținere. Spre **București** („*Orașul bucuriei*”), inima **României**, a alergat cu bucurie în toamna anului 1866. Însă, cu mâhnire a constatat că teritoriul tânărului stat român avea maximum 137.000 km², lipsindu-i mari părți din vatră, întinse „*De la Nistru pân la Tisa*”, ocupate samavolnic de către imperiile vecine. El a înțeles repede bucuriile și durerile românilor în tânăra lor casă etnospirituală și politico-statală, sesizând pericolele care-l pândeau și bolile care-l măcinau. Astfel, cu deplin temei a scris că: „*Ori țara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie*”.

Mihai Eminescu a fost nativul care a văzut **România Întreagă** în sensul în care **Mihail Kogălniceanu** numea „*patrie*”, adică toată întinderea de pământ pe care băștinașii vorbeau limba românească. El a trasat harta lirică a spațiului de românitate: „*De la Nistru pân' la Tissa*”; „*Din Hotin și pân' la Mare*”; „*De la Mare la Hotin*”; „*Din Boian la Vatra-Dornii*”; „*Din Sătmăr pân' în Săcele*”; „*De la Turnu-n Dorohoi*”; „*Din Boian la Cornu Luncii*”; „*Din Brașov pân' la Arad*” (într-o variantă). Acest spațiu cuprindea, în linii generale, teritoriul cu punctele strategice, dar și sensibile, ale României Întregi sau Daciei Mari. În acel spațiu de viață, poporul român avea o misiune istorică și apostolică: „*Noi, poporul latin de confesie ortodoxă, suntem în realitate elementul menit a încheia lanțul dintre Apus și Răsărit; aceasta o simțim noi înșine, se simte în mare parte de opinia publică europeană, aceasta o vom și, dacă dinastia va împărtăși direcția de mișcare a poporului românesc, o vom și*

face".²³

Mihai Eminescu era convins că oricât de adânci ar fi „dezbinările” care s-au produs în timpul din urmă între români, atunci când e vorba de „legea părinților noștri, care ne leagă de Orient”, și de „aspirațiunile noastre, care ne leagă de Occident”, vrăjmașii, oricare ar fi ei, îi vor găsi pe români „uniți” și tot atât de tari în hotărârile lor ca și în trecut. Însă, el n-a avut norocul să vadă harta României Întregite, dar o visase, o schițase cu mintea și o păstra în suflet, după ce a bătut la pas toate ținuturile românești nord-dunărene, începând din Bucovina, trecând prin Ardeal, apoi trecând munții Carpați și ajungând în „România”, țara lui „de dor”.

5. Reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”

Mihai Eminescu și-a asumat identitatea de român, lăudând puterea intelectuală, respectiv inteligența poporului român. Iubirea de neam l-a făcut să exagereze uneori calitățile acestuia, fiind convins că pe români îi definește adevărul: „Rău sau bun, Românul e adevărat, „inteligent, dar nu viclean, nici fățarnic”, „lipsit de cocoșa intelectuală ori fizică”. Însă, a scris cu mândrie despre diferența dintre craniul „în adevăr daco-roman”, și „scorburile găunoase” ale păturii dominante, sfătuind tineretul de la Facultatea de Medicină să facă studii cranioscopice în acest sens. El a fost convins că „Tinerețea unui neam nu atârnă de secolii pe care i-a trăit pe pământ”, că „Bătrânețea și pieirea lui vin atunci când domnia viciului, a ușurătății îl face decadent” și că „Orice popor care nu e măcinat de corupție și

mizerie e un popor tânăr”.

În vremea lui, când politicienii se lăudau că-s români, el a căutat modelul și profilul de „bun român”, scriind că: „A fi un bun român nu e un merit, nu e o calitate ori un monopol special, ci o datorie pentru orice cetățean al acestui stat, ba chiar pentru orice locuitor al acestui pământ (România) care este moștenirea, în exclusivitate și istorică, a neamului românesc. Acesta este un lucru care se înțelege de la sine”.²⁴

Potrivit concepției sale, un „bun român” este conștient că „Singura cale a avuției e munca, singura a înălțării sociale, meritul...Corupția și malonestitatea trebuie să lipsească din viața publică”.²⁵ Mediul în care se naște, crește și se modelează „bunul român” este mediul social care încorporează tânăra generațiune. De aceea, „misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării e creșterea morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce va veni”. Pentru trasarea modelului și profilului „bunului român”, el a făcut apel la memoria simbolurilor neamului, având ca repere istorice pe **Ștefan cel Mare** – hărăzit să-și mântuie neamul de dușmani, pe **Matei Basarab** – omul dreptății sociale și pe **Mihai Viteazul** – unificatorul vetrei neamului.

Despre voievodul **Ștefan cel Mare** a consemnat: „Crist a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirei, Ștefan cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, cellalt apărătorul evangelului ei...Tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegațiunea a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături de om: Libertatea!”.²⁶ Despre voievodul Mihai Viteazul, pe care-l numea „Vodă cel Viteaz”, a scris

că „a realizat pentru câteva zile trecătoarea coroană a Daciei”,²⁷ iar „Matei Basarab răscumpăra cu bani din visterie pământuri încăpute pe mâini străine”.²⁸ El a observat că a fi „bun român” în România vremii sale era extrem de greu mai ales din cauza substituirii „elementelor naționale prin cele străine”. Acestea deveniseră sigure că „viitorul e al lor în această țară”, întrucât „România devine un simplu nume pentru a însemna colonii din centrul Europei lângă Dunăre”, iar „poporul nostru nu mai e în stare de-a-și recâștiga vreodată pământul patriei sale din mâini străine”.²⁹

În antiteză cu „bunul român” i-a identificat pe străinii se infiltraseră în mijlocul băștinașilor și acaparaseră resursele poporului, pe epigonii, corupții și cozile de topor din pătura superpusă, precum și pe dușmanii din afara țării. Față de aceștia a fost foarte violent, iar sinceritatea sa năvalnică s-a revărsat în versurile poeziilor sale, precum și în textele sale gazetărești.

Mihai Eminescu a reconstruit prin observare directă profilul etnospiritual al românului adevărat, „bunul român”, pentru care iubirea de neam și țară reprezintă reperele fundamentale ale existenței sale.

6. Apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale

Mihai Eminescu a venit pe lume în contextul în care limba română își căuta făgașul ei spre modernizare. El a intrat din copilărie în medii sociale care l-au obligat să caute „cuvântul ce exprimă adevărul”. A deschis ochii minții la Cernăuți, pe filele „Lepturariului” dascălului său, Aron Pumnul,³⁰ unde a

aflat izvoarele din care au ieșit simbolurile neamului, pe care i-a lăudat fără rezerve în poezia „*Epigonii*”.

Încă din copilărie a fost marcat de puterea și vraja cuvântului. El a înțeles că povestirile și descântecurile mamei sale, vorbirile blânde sau răstite ale tatălui său, povețele dascălilor în școală și glasurile preoților în biserică se întemeiau, în primul rând, pe cuvânt ca ipostază a magiei sunetelor. După ce a cutreierat vatra neamului în cruciș și-n curmeziș, el a considerat limba elementul esențial de menținere a tezaurului sufletesc al neamului, de consolidare a conștiinței de neam, de reazim moral într-o lume nedreaptă, precum și de unitate și de solidaritate umană.

Mihai Eminescu a înțeles că prin limbă, poporul român i s-au imprimat în suflet „*preceptele bătrânești, istoria părinților*”, limba și credința constituind liantul cel mai puternic al neamului și tăria vetrei. El a constatat că poporul român adunase un „*capital de cultură*”, devenit bun național, din care puteau întrebuința, spre folos de obște, frații rămași sub stăpâniri străine, dar și alte neamuri, în funcție de nevoi. „*Aici, în hotarele strâmte ale țării românești – spunea el –, trebuie să se adune capitalul de cultură, din care să se împrumute frații noștri de prin țările de pîmprejur dimpreună cu celelalte popoare mai înapoiate decât noi*”.³¹

Mihai Eminescu a fost conștient că și în vremea lui „*idealul românilor*” era „*menținerea unității limbii strămoșești și a Bisericii naționale*”. De aceea, a învățat a vorbi corect românește, dar și a „*a gândi și a simți românește*”, implicându-se cu puterea

minții în renașterea limbii românești, „*vrednica limbă a strămoșilor noștri*”.

Astfel, a adunat cu grijă și migală cuvintele „*din bătrâni*”, adică cele vorbite în ținuturile românești pe care le-a străbătut în cruciș și-n curmeziș și le-a alăturat celor avute în zestrea lingvistică cu care a plecat de la casa părintească de-a lungul și de-a latul vetrei neamului românesc. Din această alăturare s-a născut fundația mentală a limbii românești literare, el reușind să-și convingă semenii că „*spirit și limbă sunt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea*” și că „*numai în limba sa omul își pricepe inima pe deplin*”. El a acordat întâietate limbii în edifierea culturii națiunii române, făcând din cunoașterea și vorbirea corectă a limbii neamului un veritabil *culț național*.

Mihai Eminescu s-a preocupat cu sârguință, atât de cunoașterea zestrei culturale a neamului său, cât și de îmbogățirea acesteia. El i-a extras seva din tezaurul graiului strămoșesc, din cântecele bătrânești versificate și din literatura populară păstrată cu înțelepciune și transmisă de solomonari din generație în generație. „*Alături cu limba – afirma el -, există, ca element de unitate, literatura populară, a cărei răspândire uniformă nu e de tăgăduit. Aceleași balade ce s-au cules în munții Moldovei sau ai Ardealului s-au aflat, în variante, în Dobrogea, încât se constată că amintitele piese de literatură populară aveau tendința de-a se răspândi la toți românii*”.³²

Pentru românul nativ, versurile poeziilor scrise de Mihail Eminescu sunt adevărate mărgăritare ale minții omenești, care depășesc granițele politico-

statale. Cu toate acestea, el n-a susținut niciodată că limba românească se află în fruntea tuturor limbilor vorbite în lume. Versurile zămislite de mintea lui exprimă forța lăuntrică a sufletului omenesc, capabil să-i vorbească codrului și să-l determine să-și spună fără teamă bucuriile și durerile sale:

*„Ce te legeni codrule? /
De ce nu m-aș legăna /
Dacă trece vremea mea /
Ziua scade, noaptea crește /
Și frunzișul mi-l rărește /
Și de ce să nu mă aplec /
Dacă păsările trec? /
Peste vârf de rămurele /
Trec în stoluri rândunele /
Ducând gândurile mele /
Și norocul meu cu ele /
Și se duc pe rând, pe rând /
Zarea lumii întunecând; /
Și se duc ca clipele /
Scuturând aripile, /
Și mă lasă pustiit /
Veștežit și amorțit /
Și cu dorul singurel /*

De mă-ngân numai cu el”.

Mihai Eminescu s-a implicat cu sârg în confruntările de idei referitoare la originea neamului românesc și a limbii românești, susținând existența unei relații organice dintre limba românească și latinitate: *„Da, de la Roma venim, scumpi și iubiți compatrioți, din Dacia Traiană! – a afirmat el. În același timp, scria cu mâhnire că „Se cam ștersese diploma noastră de nobleță: limba însă am transcris-o din buchile noastre gheboșite de bătrânețe în literele de aur ale limbilor surori. Cam degenerase arborele nostru genealogic cu câte o codiță străină, dar îl vom curăți de toate uscăturile”.*³³

Mihai Eminescu a susținut că dezvoltarea culturii naționale depinde de dezvoltarea economică, iar aceasta influențează în mod direct calitățile morale ale poporului român. *„Blândețea caracteristică a poporului românesc – a scris el –, dovedește că el în trecut a trăit economiceste mulțămît, c-au avut ce-i trebuia. Deci condiția civilizației Statului este civilizația economică. A introduce formele unei civilizații străine fără ca să existe corelativul ei economic e curat muncă zădarnică”.*³⁴

Mihai Eminescu a înțeles că *„ceea ce voiesc românii să aibă e libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvântului. Și fiindcă spirit și limbă sunt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea, se vede ușor că românul se vrea pe sine, își vrea naționalitatea, dar aceasta o vrea pe deplin”.*³⁵ El și-a convins semenii că limba creează fondul de aur al spiritualității neamului, fiind opera cea mai de preț, în care se reflectă istoria acestuia, cu felul de a fi, a cugeta și a simți.

Mihai Eminescu a încarnat cuvintelor, cu rigoare, o inegalabilă forță sugestivă și afectivă, putând fi considerat, pe deplin temei, *patriarhul limbii române*, dar și *voievodul limbii române*,³⁶ făcând ca limba românească, cu virtuțile ei neexprimate până atunci, să capete măreția limbilor neamurilor civilizate.

7. Așezarea istoriei neamului pe fundamentul adevărului

Mihai Eminescu a îndrăgit povestirile și legendele istorice din fragedă copilărie, apoi în adolescență a citit multe cărți de istorie, începând cu vechile cronici ale Moldovei. Astfel a ajuns la concluzia că istoria și limba sunt „*verteebrele unei națiuni*” și că prin ele poporul, creația națiunii, poate să se cunoască *pe sine*, să-și păstreze „*sănătatea sufletească și tinerețea etnică*”, să conserve „*seninul neamului*”.

Despre semnificația trecutului, **Mihai Eminescu** a scris că „*Trecutul nostru nu e decât înfricoșatul coif de aramă al creștinătății, al civilizațiunii*”,³⁷ iar „*Fără cultul trecutului nu există iubire de țară*”. El a fost conștient că numai prin studiul și cunoașterea istoriei românilor și a limbii românești puteau fi explicată dănuirea neamului, precum și afirmarea identității în vatra etnospirituală. În studiul istoriei neamului a fost călăuzit de concepția potrivit căreia „*Istoria omenirii este desfășurarea cugetării lui Dumnezeu*”,³⁸ deci istoria neamului românesc se pierde în mitologie, iar miturile se revarsă în istoria neamului. În momentul în care a ajuns la București, el avea cunoștințe temeinice de istorie a neamului românesc, iar la prima întâlnire cu I.L.Caragiale i-a vorbit acestuia

cu multă ardoare *despre daci, despre Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Mihai Viteazu.*

Mihai Eminescu a izbutit să găsească asemănările și deosebiriile celor două popoare ale antichității – **dacii** și **romanii** -, care s-au confruntat pe câmpul de luptă, primii pentru mărire, iar ultimii pentru supraviețuire. Pe *Daci* i-a considerat „*stiinși*”, iar pe *Romani* decăzuți și incapabili să moară, dar și să se ridice. Dintre toate epocile istoriei neamului românesc, el a fost atras cel mai mult de perioada geto-dacică. El a încercat să construiască o mitologie autohtonă prin poeme precum: *Memento mori*, *Povestea magului călător în stele*, *Sarmis*, *Gemenii*, *Rugăciunea unui dac*, *Strigoii* etc. A proiectat chiar o epopee, intitulată **Decebal**, din care nu a realizat decât un fragment în care apare **Ogur**, un bard orb, un fel de **Homer** autohton.

Pentru a opri revărsarea de ipoteze privind numele neamului, el a studiat cu rigoare istoria neamului din izvoare autohtone și străine, a cunoscut vatra neamului pe care a străbătut-o în cruciș și-n curmeziș, argumentând că: „*românii nu sunt nicăiri coloniști, venituri, oamenii nimănui, ci pretutindenea unde locuiesc sunt autohtoni, populație nepomenit de veche, mai veche decât toți conlocuitorii lor. Căci dacă astăzi se mai ivește câte un neamț singular care caută să ne aducă de preste Dunăre, nu mai întrebăm ce zice un asemenea om, ci ce voiește el. Nici mai este astăzi cestiunea originii noastre, abstrăgând de la împrejurarea că o asemenea interesantă cestiune nu este de nici o importanță. Daci sau romani, romani sau daci: e indiferent, suntem români și punctum. Nimeni n-are să ne-nvețe ce-am fost sau ce-ar trebui să fim; voim să fim ceea ce suntem – români*”.³⁹

Mihai Eminescu a aflat din cărți de istorie despre viețile și faptele de glorie ale marilor domnitori ai românilor, ajungând la concluzia potrivit căreia istoria neamului românesc este „*un șir neîntrerupt de martiri*”. El a expus în sute de articole opiniile privitoare la istoria națională, obârșia românilor, insistând cu cerbicie asupra consecințelor dureroase ale dezbinării neamului.

Mihai Eminescu și-a însușit cele două viziuni existente asupra istoriei: una hiperbolică și cealaltă critică. Prima viziune, pornind de la ideea potrivit căreia în lume totul se repetă, nimic nu e statornic și nu rezistă în timp, a fost încorporată în poemul „*Memento mori*” (subintitulat „*Panorama deșertăciunilor*”):

„De văd răul sau de nu-l văd, el pe lume tot ramâne/

Și nimic nu-mi folosește de-oi cerca să rămân treaz.../

Toate au trecut pe lume, numai răul a ramas”.

Viziunea critică s-a evidențiat în poeziile cu caracter protestatar, vizând aspecte negative ale existenței sociale, precum: corupția, demagogia, despotismul, desfrâul, imitația snoabă, impostura, lipsa de idealuri, superficialitatea, trădarea de neam etc.

Crâmpete ale istoriei neamului, cu fapte și personaje reale, cu lumini și umbre, cu bucurii și suferință, au apărut cu pregnanță în multe poezii, precum:

– *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie* – România, țară de glorie, țară de dor;

– *Doina* – vatra neamului de la Nistru pân' la Tisa,

penetrată de străini;

– *Epigonii* – antiteză între făurarii „*scripturilor române*” și epigonii vremii sale;

– *Împărat și proletar* – împărțirea nedreaptă a lumii între cei bogați și cei săraci;

– *Junii corupți* – corupția în rândul tinerilor și consecințele asupra țării;

– *La moartea principelui Știrbey* – soarta nevrednică a unui Domn patriot;

– *Scrisoarea a III-a* – drama confruntării dintre Mircea cel Bătrân și Baiazid.

Mihai Eminescu a manifestat un profund interes și atașament pentru istoria zbuciumată și lupta dîrză a românilor din **Transilvania**. În poezia „*Horia*”, el a evocat sacrificiul și măreția acestui martir al dreptății sociale și libertății naționale:

„Să privească – Ardealul lunei i-e rușine/

Că-a robii copiii-i pe sub mîni străine//

Ci-ntr-un nor de aburi,/

Într-un val de ceață,/

Își ascunde trista, galbena ei față./

/Horia p-un munte falnic sta călare;/

O coroană sură munților se pare,/

Iar Carpații țepeni îngropați în nor/

Își vuiuau prin tunet gîndurile lor...”

Mihai Eminescu s-a gândit la **Bucovina**, locul

debutului său literar, făcând referiri la drama acestui ținut românesc de care era legat prin străbuni, prin anii de școală, prin iluștrii săi dascăli, prin colegii și prietenii de-o viață pe care i-a făcut în timpul șederii la Cernăuți. El a înfierat răpirea Moldovei de Sus de către Imperiul Habsburgic, în anul 1775, a tras semnale de alarmă față de politica de „germanizare” a provinciei, evidențiind dreptul la autodeterminare al românilor bucovineni.

Mihai Eminescu a avut în vedere și problema **Basarabiei**, mai ales începând din ianuarie-februarie 1878, când a publicat articole însoțite de o istorie a Basarabiei începând din veacul al XIV-lea până în al XIX-lea. În ziarul „**Timpul**” din 25 ianuarie 1878 el a consemnat că *„Basarabia întreagă a fost a noastră pe când Rusia nici nu se megieșa cu noi, Basarabia întreagă ni se cuvine, căci e pământ drept al nostru și cucerit cu plugul, apărat cu arma a fost de la începutul veacului al patrusprezecelea încă și până în veacul al nouăsprezecelea. Mandatarul Europei (adică Rusia) vine să mântuie popoarele creștine de sub jugul turcesc și începe prin a-și anexa o parte a unui pământ stăpânit de creștini, în care nu-i vorba de jug turcesc? Ciudată mântuire într-adevăr. Cuvântul nostru este: De bunăvoie niciodată, cu sila și mai puțin”*.

El a fost convins că civilizația românească s-a realizat în vatra vechii Europe, în jurul Carpaților, nu a roit, cum a făcut civilizația helenică, nu și-a aproximat spațiul precum civilizația germană, nu a colonizat pe alții, cum a făcut civilizația anglo-saxonă. Prin acest spațiu au trecut și alte seminții, care „au cerut pământ și apă”, dar băștinașii și-au apărat vatra, care însă a

fost penetrată și sfâșiată și stăpânită vreme de secole.

Mihai Eminescu a fost un susținător fervent al concepției potrivit căreia românii formau o „*rasă*” – *rasa română* -, care popula cu deplină temei, acela de băștinaș, nu de colonist, teritoriile Munteniei, Moldovei, și cea mai considerabilă parte a Ardealului și a „*Tării Ungurești*”, având „*aceleași înclinări și aptitudini*”.⁴⁰

8. Îngemănarea naționalismului, patriotismului și românismului

Mihai Eminescu a purtat flacăra unui **naționalism** luminat, fiind un patriot „*practicant*” în viața de zi cu zi, fără să facă economii de epitet pentru cei care jefuiau sau împilau poporul. *Naționalismul* său a fost dezvăluit cu putere în cele mai incandescente momente din viața lui.⁴¹ Între anii 1870-1871, aflându-se la Viena, ca student la Universitatea din acel oraș, s-a străduit și a reușit, alături de alți studenți români patrioți, să unifice mișcările studențești și să creeze Societatea „*România jună*”, care a militat pentru emanciparea românilor din Austro-Ungaria. Din Viena el a lansat deviza „*În unire e puterea*”, care i-a însuflețit pe studenții români din Viena.

În scurt timp după ce a venit în capitala tinerei Români, el și-a dat seama că, „*peste noapte și prin surprindere*”, aici au fost admise „*legiuiri străine*”, care au substituit noțiunile «*țară*», «*român*», «*nație*», cu noțiunea «*om*» – adică *cetățean al universului*, „*fie din Berber, China sau Galiția*”. El a sesizat că s-a creat o atmosferă publică pentru „*plante exotice*” din cauza cărora „*planta autohtonă*”

moare". Cu tristețe în suflet a constatat că în societatea românească a vremii numai exista o altă deosebire între oameni decât cea pe care o stabilea banul, „*oricum ar fi câștigat*". Pe acest fond de umilire națională, el s-a declarat „*naționalist*", adică luptător împotriva imperiilor și feodelor, precum și structurilor multinaționale oculte, care îngreădeau folosirea limbii române, practicarea credinței religioase și cultivarea tradițiilor neamului.

Naționalismul lui s-a împletit organic cu **patriotismul** exprimat cu vigoare atunci când s-a aflat departe de țară. Cei care l-au cunoscut au observat că ori de câte ori vorbea despre patrie îi dispărea pesimismul care-i caracteriza de multe ori starea sufletească. Atunci dorea cu toată căldura inimii să-și revadă patria, locurile natale, de care îl legau amintirile din copilărie și tinerețe. Aceste sentimente le-a explicat în poeziile: „*La Bucovina*", „*Din străinătate*", „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie?*".

Impresii profunde i-a lăsat „*vesela grădină*" Bucovina, unde și-a făcut o parte din studiile elementare și gimnaziale. În poezia „*La Bucovina*" el a consemnat:

„N-oi uita vreodată, dulce Bucovină,/

Geniu-ți tău romantic, munții în lumină, văile de flori,/

Râuri resăltânde printre stânce-nalte,/

Apele lucide-n dalbe diamante/

Peste câmp în zori." (La Bucovina)

Multă amărăciune i-a intrat în suflet, determinându-

l să exprime în versurile poeziei „*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*” nevoia de răzbunare pentru umilințele și necazurile pe care poporul român le-a îndurat de la dușmanii care veacuri de-a rândul l-au schingiuit, supt și istovit:

„Vis de răzbunare, negru ca mormântul, /

Spada sa de sânge dușman fumegând. /

Visul tău de glorie falnic triumfând, /

Spună lumii large steaguri tricolore, /

Spună ce-i poporul mare, românesc.../

Scumpă Românie, asta ți-o doresc”.

Pentru **Mihai Eminescu** „patriotismul” nu era doar iubirea țărânei, „ci iubirea trecutului”,⁴² scriind că măsura patriotismului său va fi dată de faptele pe care va avea ocazia de-a le împlini în viitor. *Patriotismul* său a atins cele mai înalte culmi cu prilejul comemorării care a avut loc la mormântul lui **Ștefan cel Mare** de la *Mănăstirea Putna* din 15 august 1871, prima manifestare a solidarității naționale. La **Putna** s-a adunat atâta lume, încât din lipsa unor chilii în care să se poată adăposti studenții, **Mihai Eminescu, Ioan Slavici** și alți tineri participanți, s-au culcat pe câte-un braț de iarbă așternut în clopotnița bisericii. În discursul său omagial de la *Putna*, el dat voce aspirațiilor neamului, subliniind că nu copierea unor legi și deprinderi străine îi ajută pe români să progreseze ca neam, ci faptul de a nu-și uita identitatea și caracterul național și de a le folosi ca bază pentru dezvoltarea neamului.

Ca patriot, **Mihai Eminescu** s-a implicat cu toată

ființa în apărarea nevoilor neamului, asumându-și riscuri mari. În anul 1876, într-o conferință ținută la Iași, el a explicat ce înțelegea prin adevăratul patriotism: *„Cu cât ne iubim mai mult țara, cu atât mai mult mintea noastră trebuie să fie nepărtinitoare, cu atât cugetarea trebuie să rămână mai rece, pentru ca ea să ne fie o bună călăuză și să ne împiedice de la agitații în întuneric și lupte cu fantasme. Numai o astfel de țară poate fi îndreptată pe căi bune, zbuциumările deșarte pot fi ferite, relele pot fi stârpite”*.

Patriotismul lui **Mihai Eminescu** s-a răsfrânt atât în poeziile sale cu caracter patriotic, precum *„Scrisoarea a III-a”*, cât și în cele cu caracter istoric sau politic, ori în corespondența purtată cu Titu Maiorescu. El s-a gândit la binele țării, pentru care a folosit deseori termenul de *„patrie”*, apreciind că în vremea sa, *„interesul practic”* pentru *„patria română”*, rezida din nevoia de *„înlăturare teoretică a oricărei îndreptățiri pentru importarea nechibzuită a unor instituțiuni streine”*. Uneori acest sentiment a fost exacerbat, fapt care l-a făcut să devină sarcastic cu corupții, epigonii, politicienii venali și vânzătorii de țară. Indignarea și vehemența lui s-a revărsat ca un torent împotriva celor care se eschivau de a rosti numele țării, pe care el o numea *„maică țarină dulce”*. Atunci când constata că interesul național era agresat, articolele sale erau virulente.

Pentru **Mihai Eminescu**, **românismul** era principiul călăuzitor în demersul lui de formator de opinie și de educație civică. El a dorit ca geniul național să fie scos din amortire, simțind că românii nu vor produce nimic de seamă, decât atunci când vor

renunța la vorbe mari dar sterpe, pentru a fi „români înainte de orice”. Fostul său coleg la școala din Cernăuți, dar și de la Viena, Teodor Ștefanelli, a scris în cartea „Amintiri despre Eminescu”, că acesta își saluta cunoscuții cu expresia «Trăiască nația!», iar când era astfel salutat, răspundea cu cuvintele: «Sus cu dânsa!». Potrivit percepției sale, *românismul* însemna prețuirea istoriei, a trecutului dominat de voievozi legendari, precum Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, recunoașterea și propagarea latinității neamului românesc, neomițând componenta dacică. La acestea s-au adăugat: obținerea autonomiei Transilvaniei, Bucovinei și Basarabiei – în numele dreptului istoric și de neam băștinaș -, păstrarea nealterată a limbii naționale, respectarea tradițiilor, obiceiurilor străvechi, solidaritatea cu românii din ținuturile oprimate etc. El a nutrit sentimente nobile pentru „popor”, pentru țărănime („suntem un popor de țărani”), singura „clasă pozitivă”, dar neînțeleasă, umilită, precum și ostilitatea față de cei care aduceau insulte *românimii*. Astfel, a declanșat războaiele mediatiche cu presa liberală („Românul”, „Telegraful”) și străină (germană, ungară), periclitându-și libertatea.

Mihai Eminescu s-a oferit cu dăruire să susțină cu mintea și cu scrisul făurirea unei culturi românești sincrone celor europene. Însă a sesizat impedimentele: criteriile empirice de selecție a valorilor, dezinteresul interesat al autorităților statului, deturnarea destinației fondurilor bănești repartizate culturii, importul formelor culturale străine, neștiința și rea-voința unor diriguitori culturali, procesul galopant de imitație a Occidentului, spoiala de cultură a tinerilor care

ocupau posturi în înalta administrație a statului român. Prin glasul lui **Toma Nour** din „*Geniul pustiu*”, el a dezvăluit mijloacele de mântuire a neamului: „*Schimbați opiniunea publică, dați-i o altă direcțiune, răscoliți geniul național-spiritual propriu și caracteristic al poporului, din adâncurile în care doarme-faceți o uriașă reacțiune morală, o revoluțiune de idei în care ideea românească să fie mai mare decât uman, genial, frumos, în fine fiți Români și iar Români...*”.

Mihai Eminescu și-a exprimat afecțiunea față de țară chiar în momente cele mai dificile ale vieții lui. El s-a arătat indignat și revoltat la vederea nereptăților făcute țării sale de imperii hrăpărețe, spunând: „*E mică țărișoara noastră, îi sunt strâmte hotarele, greutățile vremurilor au știrbit-o; dar această țară mică și știrbită e țara noastră, e țara românească, e patria iubită a oricărui suflet românesc*”.⁴³

Românismul său, exprimat prin cuvinte alese, bine chibzuite, care exprimau adevărul, a căpătat accente critice și mai ales dramatice în articolele, studiile și poeziile referitoare la „*talpa țării*”, împilată de „*pătura superpusă*”, precum și la vitregitele ținuturi românești aflate sub dominația imperiilor vecine.

9. Deșteptarea nației și apărarea trebuințelor nației

Mihai Eminescu era convins că Dumnezeu a dăruit neamului românesc o țară rodnică, bogată, în care românii puteau trăi „*liberi de sărăcie și greutate*”. Însă, el a sesizat că pentru încurcarea judecății „*profanilor*” în tânăra Românie, s-a clădit un labirint de cifre și fraze pseudoștiințifice, „*fără*

cap și fără coadă”, în care nu se vedea exprimată clar nici o „*idee cumsecade*”, dar din al căror întreg reieșea intenția guvernului vătămătoare intereselor Statului.⁴⁴ El a scris: „*Un popor, oricare ar fi el, are dreptul a-și legiui trebuințele și tranzacțiunile ce rezultă neapărat din acele trebuințe, reciprocitatea relațiunilor sale; într-un cuvânt: legile unui popor, drepturile sale, nu pot purcede decât din el însuși*”.⁴⁵ Însă, „*Ceea ce simțim cu toții sunt relele reale care bântuie țara...și pentru a căror îndurare nu se cere dialectică și oratorie, ci muncă, echitate, adevăr*”.⁴⁶ De aceea, a insistat în editorialele și articolele sale din ziarul „*Timpul*”, atât pe abordarea trecutului glorios, cât și a „*prezentului mizer*” în care se zbăteau românii spre sfârșitul secolului al XIX-lea, urmărind, în fapt, tragerea semnalului pentru *deșteptarea nației*.

Mihai Eminescu a considerat că principala trebuință a nației era *pacea socială*, care are ca fundament iubirea reciprocă între semeni, scriind că **Hristos** este așa de mare pentru că „*prin iubire el a făcut cearta între voințe imposibilă*”.⁴⁷ El a sesizat menirea tinerei generații, adică a „*generațiunii ce crește*”, afirmând că aceasta trebuie să fie preocupată de a remedia „*răul*” în societate. De aceea, a ridicat priviri extrem de critice spre politicienii vremii, spunând că erau recrutați din rândul celor care „*numai banul îl vânează și câștigul fără muncă*”. Acestora li s-a adresat astfel în „**Scrisoarea III**”:

„Prea v-ați arătat arama, sfâșiind această țară,/

Prea facurăți neamul nostru de rușine și ocară,/

Prea v-ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei,/

Ca să nu s-arate-odată ce sunteți: niște mișei!”.

Revolta lui pamfletară s-a îndreptat și împotriva „beției de cuvinte”, precum și împotriva politicienilor care speculau public sentimentul sublim al dragostei de patrie, transformându-l într-un mijloc de parvenire și de dominație. În final, el l-a invocat pe **Vlad Țepeș**, considerat omul predestinat de a asigura pacea socială:

„Cum nu vii tu, Țepeș Doamne, ca punând mâna pe ei,/

Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei”.

Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,

Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!”.

Mihai Eminescu a fost părtaș la „tragedia neamului românesc”, suferind când a văzut situația grea a neamului său. Această solidarizare etnospirituală a exprimat-o în versurile poeziei *Doina*, dintre care se relevă:

„Vai de biet român săracul!//

Îndărăt tot dă ca racul,/

Nici îi merge, nici se-ndeamnă,/

Nici îi este toamna toamnă,/

Nici e vară vara lui,/

Și-i străin în țara lui”.

Mihai Eminescu s-a identificat cu soarta neamului românesc, cu durerile, dramele și năzuințele acestuia. El a constatat starea precară a societății

românești, pe care a zugrăvit-o cu minte de sociolog al vetrei Daciei getice: „Azi țăranul scade pe zi ce merge, proprietarul, ale cărui interese sunt identice cu ale țăranului, asemenea, bresle nu mai avem, negoțul încape pe mâini străine încât, mâine să vrem să vindem ce avem, găsim cumpărători străini chiar în țară și am putea să ne luăm lucrurile în spinare și să emigrăm la America. Chiar ar fi bine să ne luăm de pe acuma o bucată de loc în Mexico, în care să pornim cu toate ale noastre, când nu vom mai avea nimic în România. Să nu ne facem iluzii. Prin atârănarea noastră economică am ajuns ca toate guvernele, spună ele ce-or pofti, să atârne mai mult sau mai puțin de înrâuriri străine”.⁴⁸ De aceea, prin arma cuvântului a apărat imaginea elitelor sociale, în care și-a pus nădejdea redeșteptării nației. Astfel, a denunțat formele și tendințele cosmopolite pe care „pătura superpusă”, adică politicienii orientați spre funcții și „avere fără muncă” le importau și promova în România, care care aveau un efect dizolvant asupra ființei naționale și a unității neamului.⁴⁹ El a sesizat consecințele pătrunderii străinilor în toate sferele vieții publice din România: „Înaintea negrei străinătăți care împânzește țara cad codrii noștri seculari și, împreună cu ei, toată istoria, tot caracterul nostru. Moartea, decreșterea populației îndeplinește apoi restul: stârpirea fizică a neamului românesc”.

Mihai Eminescu tras un semnal de alarmă pentru generația lui, spunând: „Cu vorbe însă nu s-a făcut de când lumea nimic, decât negustorie de vorbe, nefolositoare nimănui, ci numai celui ce le debitează”.⁵⁰

10. Apărarea fraților aflați în sărăcie și sub

stăpâniri străine

Mihai Eminescu a sesizat cauzele decăderii societății românești, precum și soluțiile pentru combaterea acesteia, scriind că: „Materia vieții de stat e munca, scopul muncii trai, averea, deci acestea sunt esențiale. De aceea se și vede care e răul cel mai mare: sărăcia. Sărăcia e izvorul a aproape tuturor relelor din lume; boala, darul beției, furțișagul, zavistuirea bunurilor altora, traiul rău în familie, lipsa de credință, răutatea, aproape toate sunt câștigate sau prin sărăcie proprie sau, atavistic, prin sărăcia strămoșilor”.⁵¹ El a sesizat că „răul” incurabil al societății românești era „posibilitatea dată unor nulități și unor parveniți de-a trăi din buget, din întreprinderi, din arenze, din păsuieli; posibilitatea constituțională dată unor oameni de proveniență incertă de-a exploata munca poporului fără nici o compensație...”.⁵²

Mihai Eminescu a atras atenția că „Sărăcia trebuie luată în înțelesul ei adevărat. Sărac e cel ce se simte sărac, căruia îi trebuie neapărat mai mult decât are. Calitățile morale ale unui popor atârnă – abstrăgând de climă și de rasă – de la starea sa economică. Blândețea caracteristică a poporului românesc dovedește că în trecut el a trăit economicește mulțămît, că au avut ce îi trebuia”.⁵³ El a considerat că principala modalitate de a scăpa de sărăcie este munca: „Rețeta în contra sărăciei: fiecare să miște numai din mâini, fără să producă obiecte de utilitate și nu va mai exista sărăcie...Un singur remediu există în adevăr în contra acestor rele, dar trebuie aplicat cu toată rigoarea, cu tot exclusivismul: munca, acest corelat mecanic al

*adevărului; adevărul, acest corelat intelectual al muncii. Dar muncă, nu nimicuri, nu mănare de muște la apă; și adevăr, nu fraze lustruite și negustorie de vorbe“.*⁵⁴

Mihai Eminescu și-a făcut o datorie sfântă din apărarea fraților încorporați cu forța în imperiile vecine. El a fost atent la suferințele românilor aflați sub stăpânirea austro-ungară. În 6 februarie 1871, din Viena, i-a scris lui **Iacob Negruzzi**: „*Dacă ați cunoaște mai îndeaproape tendințele de deznaționalizare ale ungarilor, pe care ei le răped prin toate vinele, prin toate organele statului și-i exclud din viața publică pe români, atunci v-ați lămuri mai bine...Nu vă puteți imagina care e situația românilor din Transilvania. Lor le lipsește liniștea sufletească atât de necesară pentru a se dedica acolo scrierilor literare*”. Vehemența lui l-a făcut pe fruntașul conservator **P.P. Carp**, aflat la **Viena** pentru negocierea tratatului secret de alianță cu Germania, să-i scrie lui Titu Maiorescu: „*...și mai potoliți-l pe Eminescu!*”.

Pentru apărarea românilor din **Bucovina** și-a pus în lucrare mintea lui ageră și trupul său tineresc. De pildă, în anul 1875, cu ocazia călătoriei efectuate la Cernăuți, prilejuită de înființarea Universității germane, a introdus clandestin exemplare din lucrarea *Răpirea Bucovinei*, nesemnată, dar întocmită probabil de **Mihail Kogălniceanu**, pe care a distribuit-o românilor din oraș, trimițând-o prin poștă chiar oficialilor urbei.⁵⁵

În calitate de ziarist la „*Timpul*”, el a purtat campanii de presă extrem de ofensive, în problema *Basarabiei*. Cu un curaj deosebit a criticat Parlamentul și Guvernul pentru înstrăinarea

„Basarabiei de sud” în anul 1878, fiind intransigent față de politica de opresiune țaristă, pe care o numea „o adâncă barbarie”. El a reafirmat drepturile României asupra teritoriului dintre Prut și Nistru și a demonstrat existența planurilor secrete care au dus la răpirea sudului Basarabiei.

În preocupările sale au intrat și românii din **Maramureș**, aflați sub dominație austro-ungară. În acest sens el a lucrat pentru redeșteptarea românismului în **Maramureșul** voievodal, proiectând un ciclu de conferințe populare, pe care ar fi voit să le țină în **Maramureș**, cu următoarele subiecte: 1. Geniu național; 2. În favoarea teatrului; 3. Studii asupra pronunției; 4. Patria română; 5. Poezie populară”.

11. Credința în făurirea statului național unitar român

Mihai Eminescu a trăit și creat în perioada în care s-a cristalizat ideea statului român unitar, însoțită îndeaproape de exaltare naționalistă. Fiind un **naționalist vizionar**, el a visat la înlăptuirea unirii depline a țărilor românești cuprinse în vatra vechii Dacii. Ideile lui privind statul român au fost exprimate în articolul „Misiunea noastră ca stat”, publicat în ziarul „Timpul” din 2 noiembrie 1879, în care a arătat că românii, după veacuri de năvăliri ale cetelor sălbatice, care au pierit una câte una, au reușit să se adăpostească între hotarele țării lor, **România** „patria iubită a oricărui suflet de român”. El a crezut că statul român „trebuie să fie un stat de cultură la gurile Dunării”, aceasta fiind „singura misiune a statului român”, iar oricine ar voi să-i risipească puterile spre alt scop punea în joc „viitorul urmașilor” și călca în picioare „roadele muncii străbunilor

noștri". El a considerat unirea românilor („poporul românesc”) într-un singur stat drept cheia supraviețuirii și înfloririi neamului, reamintind cu regret că dacă *fiii neamului* ar fi fost uniți întotdeauna, „atunci și pământul strămoșesc rămânea unul și nedespărțit”. În „Amintirile” sale, prietenul său, **Ioan Slavici**, avea să consemneze: „N-am cunoscut om săpânit deopotrivă cu dânsul de gândul unității naționale și deopotrivă de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc”.

În acest sens, a formulat teoria statului organic, susținând că „poporul românesc nu se va putea dezvolta ca popor românesc decât păstrând, drept baze pentru dezvoltarea sa, tradițiile sale istorice astfel cum ele s-au stabilit în curgerea vremilor; cel ce e de o altă părere, s-o spună țării”; el a fost convins că „e mai bine să □înaintăm încet, dar păstrând firea noastră românească, decât să mergem repede înainte, dezbrăcându-ne de dânsa prin străine legi și străine obiceiuri”.⁵⁶

Pentru **Mihai Eminescu** statul român era „o ființă de sine stătătoare, un produs al istoriei unui vechi și vrednic neam, o manifestare a geniului nostru popular”.⁵⁷ De aceea, s-a consacrat cu întreaga sa ființă până la jertfa de sine, idealului unității naționale și făuririi „României Mari”. În seria *fragmente dramatice* redactate în anul 1867 (publicate postum sub titlul „Mira”), el a scris:

„Acea stâncă sublimă ce stă cu capu'n cer /

E-unirea României...E visul meu de fier /

Ce l-am visat o viață fără' să-l pot ridica./

Azi sufletu-mi înceată, se stinge viața mea,

/ Dar las o moștenire ce-am scris-o cu-al meu sânge, /

Las Românimii toate grozavul frumos vis /

Ca'n fruntea ei senină etern să stee scris!"

Mihai Eminescu a susținut cu toată forța minții sale crearea statului național unitar român, scriind cu convingere că: „Noi, românii, nu voim să trăim într-un stat unde patria să fie deasupra națio­nalității. Amândouă nu sunt decât două cuvinte pentru aceeași noțiune. Iubirea de patrie e una cu iubirea națio­nalității. Singura rațiune de a fi a acestui stat pentru noi este națio­nalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de a fi românesc, atunci o spunem drept că ne e cumplit de indiferentă soarta pământului lui”.⁵⁸

El a considerat că la baza statului român trebuie să stea *meritocrația*, viața virtuoasă, știința și mai ales caracterul, întrucât: „Secretul vieții lungi a unui stat este păstrarea ierarhiei meritului”,⁵⁹ fiecărui drept corespunzându-i o *datorie*. De asemenea a argumentat că în statul român unitar, interesul național trebuia să fie dominant, nu exclusiv, iar țara să fie „în linia întâia” elementul național care să determine soarta și caracterul statului român. În statul român, teritoriile și pământul românesc erau „lucruri sfinte”, care se pierdeau sau se câștigau în împrejurări istorice vitrege, dar „nici se vând, nici se cumpără, nici se schimbă”. El a susținut cu tărie că „trebuie să simțim și să ne înțelegem cu acuratețe unul pe altul”, pentru a face de rușine viclenia inamicilor neamului, a căror țintă rămâne totdeauna aceeași și care „nu vor nimic mai puțin decât de a ne dezbină totdeauna”.

Mihai Eminescu a fost un vizionar, prevestind încă din anul 1883 înfăptuirea Marii Uniri. În acel an, primind un onorariu din partea lui Iosif Vulcan pentru unele poezii publicate în revista „*Familia*”, el i-a răspuns: „*Domnule Vulcan, să primesc eu un onorariu în viață și tocmai de la Oradea Mare, adică dintr-un colț atât de îndepărtat al României, e pentru mine un lucru grozav*”. Însă, n-a apucat să vadă **România Întreagă**, dar a contribuit în chip de luceafăr vestorir de vremuri noi la consolidarea conștiinței unității naționale în vatra Daciei getice.

12. Spiritul de jertfă pentru neam și țară

Mihai Eminescu a transformat ziarul „*Timpul*”, ziarul partidului conservator, dintr-o publicație modestă de partid într-una de audiență națională. El i-a conferit o înaltă clasă jurnalistică, întrucât n-a făcut politica unui partid, ci a impus un punct de vedere național care purta amprenta gândirii sale. În pofida unor mari riscuri, el a pus capăt jurnalisticii înconjurată de secrete și parole, care proliferase în România din perioada pașoptistă. Scrierile lui au redat demnitatea proprietății cuvântului și au cristalizat doctrina națională modernă, capabilă să aducă România lângă marile culturi europene.

Spiritul de jertfă a reieșit și din poziția sa față de *panslavism*, pe care l-a considerat tot atât de nociv pentru români ca și *pangermanismul*. El a înțeles că marea slăbiciune a istoriei noastre stă în discordia căreia s-a străduit să-i găsească lecuirea prin mijloace nonviolente.

Spirit de jertfă a manifestat intrând în Societatea „*Carpații*”, înființată în 24 ianuarie 1882, care

avea ca scop unirea politică a românilor din Ardeal, Bucovina și Basarabia. În acel context, a fost urmărit de agenți ai serviciilor secrete ale Austro-Ungariei, iar lângă el au fost plasați de către autoritățile Siguranței statului „*informatori*” pentru a-l urmări permanent și a-l reduce la tăcere, adică de a-l îndepărta din viața publică. Conștient de misiunea lui patriotică, precum și de faptul că și-a făcut mulți dușmani, inclusiv în rândurile Partidului Conservator, în anul 1882 el i-a scris **Veronicăi Micle** că ziarul „*Timpul*” l-a stricat în realitate cu toată lumea, că este „*un om urât și temut, fără nici un folos*”, „*unul din oamenii cei mai urâți din România*”. El era convins că „*naturi*” ca ale lui „*sunt menite sau să înfrângă relele sau să piară, nu să li se plece lor*”.

La vârsta de 33 de ani, **Mihai Eminescu** a devenit cel mai mare publicist român, fiind deja un formator de opinie publică, recunoscut și lăudat de adepți și prieteni, contestat și hulit de către adversarii politici din „*pătura superpusă*”. El n-a putut fi influențat de persoane interesate, nici prin violență, nici prin manevre oculte să renunțe la scris sau să scrie „*la comandă*”, întrucât scrisul lui de geniu n-a putut fi cenzurat. Frazele scrierilor sale erau construite temeinic, iar editorialele sale modelau cele mai profunde stări ale semenilor săi.

El a ajuns la concluzia că pentru a face din „**România**” o țară mult dorită, „*țară de dor*”, se impunea schimbarea mentalității românilor, prin formarea unei generații care să preia destinul țării pe fundamentul iubirii de neam și țară.

Spiritul de jertfă l-a condus la momentul „*morții civile*”, din fatidica zi de 28 iunie 1883. În acea

zi, după ce publicase articolul *Pentru libertatea presei și a jurnalistului*, el a fost împins cu brutalitate pe tragicul drum al Golgotei, al martirajului, care s-a încheiat prin jertfirea sa pe altarul Daciei Mari, la care a visat și pe care n-a avut darul ceresc de a o vedea în timpul vieții sale.⁶⁰

Presimțindu-și sfârșitul, cel care în „*Luceafărul*” se considera în „*lumea lui*”, „*nemuritor și rece*”, în decembrie 1883, oficial declarat nebun, a putut să creeze cel mai tulburător poem filosofic al său, *Odă (în metru antic)*, în care a consemnat că:

*„Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.*

*

*Când deodată tu răsăriși în calea-mi,
Suferința tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morții
Neîndurătoare”.*

*

Acestea sunt versuri ale unui **epitaf**, pe care Mihai Eminescu singur și l-a scris! Ele pot fi inscripționate pe o placă de marmură, la mormânt, ca acuzație veșnică și vinovăție imprescriptibilă pentru autorii și făptuitorii crimei!

Mihai Eminescu a transmis generațiilor viitoare mesajul potrivit căruia spiritul de sacrificiu este opusul egoismului, însemnând voința de a renunța conștient la propriile interese, pentru a-ți ajuta semenii.

Concluzii:

Mihai Eminescu a înscris, prin cuvinte turnate în versuri vrăjite și fraze cumpătate, secvența de aur a culturii neamului românesc. Prin urma lăsată pe răbojul cunoașterii *de sine* a încorporat în structura semantică a numelui „Eminescu” însăși esența cuvântului „român”, identificându-se de-a pururi cu „ființa românească”.

Mihai Eminescu a tras o brazdă lată și adâncă pe făgașul limbii române, prin genialitate și perenitate. El este luminător al neamului, căruia i-a lăsat moștenire *Doina* – manifestul neamului și țării, care exprimă strigătul de unire al românilor, *Glossă* – cu versurile sale nemuritoare *despre destinul neamului*, *Luceafărul* – capodoperă și nemuritoare poezie, cea mai frumoasă poezie care s-a creat vreodată, *Mai am un singur dor* – unde este exprimată toată jalea românilor, *Sara pe deal* – de o frumusețe fără seamăn.

Mihai Eminescu a gândit pentru tot neamul românesc, în cruciș și-n curmezișul vetrei, dând la iveală valoarea lui spirituală. El a analizat trecutul ca un istoric, prezentul ca un sociolog, criticând ca un patriarh al limbii române răul vremii sale și visând la triumful dreptății pentru neamul său.

Mihai Eminescu a înfruntat și învins cruzimea destinului neamului prin creația spiritului său fără egal, făcând din spiritul de sacrificiu pentru neam și țară virtutea perenă a „bunului român”. Inventarea „cazului Eminescu” de către epigonii săi constituie unul dintre cele mai nefaste exemple de manipulare a conștiințelor prin intermediul așa-numiților „oameni politici”, al presei scrise și al unor „experți” cu abilități de critici sau cu pretenții de istorici. În istoria modernă a României acesta este **primul exemplu tipic al modului în care**

pana unui gazetar autentic și patriot poate fi frântă de către forțe oculte, iar un geniu național poate fi pus în cămașă de forță de către o putere politică violentă.

Mihai Eminescu a iubit tot ce-i românesc, fără să se laude vreodată cu acest sentiment. De aceea, el nu îmbătrânește, rămâne pururi tânăr, ca martor etern al dorului și iubirii de neam și țară. Scrierile sale trăiesc, iar meritele lui sunt apreciate și recunoscute de generațiile care simt românește. Istoricul **Nicolae Iorga** a consemnat că **Mihai Eminescu** rămâne în eternitatea spiritului ca „*expresia integrală a sufletului românesc*”, iar filosoful **Petre Țuțea** l-a numit „*sumă lirică de voievozi*”. Cu un ton profetic, **Mircea Eliade** scria în anul 1985: „*Cât timp va exista, undeva în lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată*”.

Dr. Aurel V. David

Sursa: **Mihai-Eminescu.Ro**

1[□] Vezi, pe larg, George Călinescu, **Viața lui Mihai Eminescu**, Editura pentru literatură, 1966, p.5-34.

2[□] Lucian Drîmba, **Eminescu la „Familia”**, Editura „Cogito”, Oradea, 1994.

3[□] Mihai Eminescu, Pro domo [„Iată «simțimintele, iubirea de adevăr...»„], în „*Timpul*”, 5 ianuarie 1878.

4[□] I.L.Caragiale, **In Nirvana**, editorial, semnat C., în „**Constituționalul**” din 20 iunie 1889; **Note și schițe**, 1892, p.7; reprodus în **Momente, schițe, amintiri**, 1908.

5[□] Nae Georgescu, **Creștinismul lui Eminescu**

6[□] Ion Andreiță, **Creștinul Eminescu**, în **„Gând Românesc”**, Revistă de cultură, știință și artă, Anul VIII, nr. 2 (70), iunie 2014, p.13.

7[□] Mihai Eminescu, **Opere**, Editura Academiei Române, București, 1989, vol. X, p.187; Apud **Liber-cugetător, liberă-cugetare**, în **„Timpul”**, 2 februarie 1879.

8[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. 13, p. 168-169; Apud **„Timpul”**, 14 august 1882.

9[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XIII; Apud, **„Timpul”**, 14 august 1882.

10[□] Nicolae Șt. Noica, **Catedrala Mântuirii Neamului – istoria unui ideal**, Editura „Basilica” a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 51.

11[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XII; Apud, **„Timpul”**, 27 martie 1881.

12[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. X, p. 78.

13[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. X, p. 78.

14[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. 5, **Corespondență**, Editura „Fortuna”, 2003, p. 568-569.

15[□] Mihai Eminescu, Din manuscrise, **Opere**, vol. IX, p.459-460.

16[□] **„Timpul”**, 16 aprilie, 1881.

17[□] Vezi, pe larg, Mihai Eminescu, **Scrieri politice**, în **Opere complete**, ediția A.C.Cuza, 1914.

- 18[□] „*Curierul de Iași*”, IX, nr. 109, 3 octombrie, 1876, p. 2; Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. 4, **Publicistică**, Editura „*Fortuna*”, 2003, p. 504.
- 19[□] Mihai Eminescu în „*Timpul*”, 14 noiembrie 1880.
- 20[□] Mihai Eminescu, în „*Timpul*”, 1 martie 1878.
- 21[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XI, p. 275.
- 22[□] Mihai Eminescu, în „*Timpul*”, 25 mai 1879.
- 23[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XIII, p. 301.
- 24[□] Mihai Eminescu, **Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa**, Editura „*Saeculum I.O.*”, București, 1999, p. 136.
- 25[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale. Publicistică**. Vol. 4, Editura „*Fortuna*”, 2003, p. 567.
- 26[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. 5, **Corespondență**, Editura „*Fortuna*”, 2003, p. 544-547.
- 27[□] Mihai Eminescu, **Scrieri Esențiale. Publicistică**, vol. 4, Editura „*Fortuna*”, 2003, p. 279-280.
- 28[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XIII, p. 234; Apud, **De îmbunătățiri rele... „Timpul”**, 3 decembrie 1882.
- 29[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XIII, p. 232; Apud. **În numărul său din urmă... „Timpul”**, 1 decembrie 1882.
- 30[□] Ilie Rad, **Aron Pumnul (1818 – 1866)**, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002.
- 31[□] Mihai Eminescu, Misiunea noastră ca stat, în „*Timpul*” din

2 nov. 1879.

32[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XIII; Apud „*Timpul*”, 14 august 1882.

33[□] Prof. dr. Zenovie Cârlușea, **De la „latinismul” istoriografic la „dacismul” romanticilor**, în „*Dacia magazin*”, nr.41, martie-aprilie 2007, p.13.

34[□] Mihai Eminescu, **Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa**, Editura „*Saeculum I.O.*”, București, 1999, p. 40.

35[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. IX Apud. „*Curierul de Iași*”, noiembrie 1876.

36[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. V, **Corespondență**, Editura „*Fortuna*”, 2003, p.48.

37[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. V, **Corespondență**. Editura „*Fortuna*”, 2003, p. 547.

38[□] Mihai Eminescu, **Scrisoare D-lui Dumitru Brătianu, Din periodice-1871**, apărută în „*Românul*”, 15 august 1871.

39[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. IX, p. 253.

40[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XII, p.266; Apud, Mihai Eminescu, **«Românul» a contractat năravul...**, în „*Timpul*”, 29 iulie 1881.

41[□] Vezi, pe larg, Dumitru Murărașu, **Naționalismul lui Eminescu**, Editura „*Pacifica*”, București, 1994.

42[□] Mihai Eminescu. **Statul 1. Funcțiile și Misiunea sa**, Editura „*Saeculum I.O.*”, București, 1999, antologie, prefață, note și comentarii de Dimitrie Vatamaniuc, „*Geniul neamului românesc*”, p.134.

43[□] Mihai Eminescu, **Misiunea noastră ca stat**, în „*Timpul*”, 2 noiembrie 1879.

44[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. X, p. 354; Apud Mihai Eminescu, **Mai toate ziarele oficioase...**, în „*Timpul*”, 16 noiembrie 1879.

45[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. IX, p. 93; Apud, Mihai Eminescu, **Echilibrul**, în „*Federațiunea*”, 22 aprilie / 4 mai 1870.

46[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. 4, **Publicistică**, Editura „*Fortuna*” 2003, p.566.

47[□] Vezi, pe larg, Mihai Eminescu, **Fragmentarium**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

48[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. X, p. 31; Apud, Mihai Eminescu, **Frază și adevăr**, în „*Timpul*”, 23 decembrie 1877.

49[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XI; Apud „*Timpul*”, 6 septembrie 1880.

50[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale. Publicistică**. Vol. 4, Editura „*Fortuna*”, 2003, p. 538.

51[□] Mihai Eminescu, **Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa**, Editura „*Saeculum I.O.*”, București, 1999, articolul „Frază și adevăr”, p. 39.

52[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XII, p. 303; Apud, Mihai Eminescu, **Răul de căpetenie...**, „*Timpul*”, 22 august 1881.

53[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. X, p. 30.

54[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale. Publicistică**. Vol. 4,

Editura „Fortuna”, 2003, p. 511.

55[□] Vezi, pe larg Teodor V. Ștefanelli, **Amintiri despre Eminescu**, București, 1914.

56[□] **Fragmente din publicistica lui Mihai Eminescu**, Texte alese de Î.P.S. Pimen, Arhiepiscop al Suceveni și Rădăuților, Suceava, 2005, p.29.

57[□] Mihai Eminescu, **Scrieri esențiale**, vol. 5, **Corespondență**, Editura „Fortuna”, 2003, p. 471-472.

58[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XI, p. 275.

59[□] Mihai Eminescu, **Opere**, vol. XI, p. 451.

60[□] Vezi, pe larg, Teodor Codreanu, **Dubla sacrificare a lui Eminescu**, Târgoviște, 1997.